

Sygn. akt **III AUa 11/15**

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 września 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Marta Sawińska

Sędziowie: SSA Marek Borkiewicz

SSA Iwona Niewiadowska-Patzer (spr.)

Protokolant: st.sekr.sąd. Emilia Wielgus

po rozpoznaniu w dniu 29 września 2015 r. w Poznaniu

sprawy **G. O.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych III Oddział w W.**

przy udziale zainteresowanej B. S.

o podstawę wymiaru składek

na skutek apelacji G. O.

od wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu

z dnia 25 września 2014 r. sygn. akt VII U 1686/14

1. zmienia zaskarżony wyrok oraz poprzedzającą go decyzję w ten sposób, że stwierdza, iż podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne G. O. z tytułu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę u płatnika (...) BIURO (...)B. S. wynosi 3.500 zł miesięcznie poczynając od 1 czerwca 2013r.;
2. zasądza od pozwanego na rzecz odwołującej kwotę 210 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za obie instancje.

SSA Marek Borkiewicz	SSA Marta Sawińska	SSA Iwona Niewiadowska-Patzer
----------------------	--------------------	-------------------------------

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 4 października 2013r. skierowaną do G. O. oraz płatnika (...) BIURO (...) w W. - Zakład Ubezpieczeń Społecznych III Oddział w P. stwierdził, że G. O. podlega od 1 czerwca 2013 roku obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym z tytułu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę u ww. płatnika z podstawą wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne w wysokości minimalnego wynagrodzenia za pracę w 2013r. tj. 1.600 zł.

Odwołanie G. O. od powyższej decyzji zostało oddalone wyrokiem Sądu Okręgowego w Poznaniu z dnia 25 września 2014r. sygn. akt VII U 1686/14.

Podstawę rozstrzygnięcia Sądu Okręgowego stanowiły następujące ustalenia faktyczne i rozważania prawne:

Odwołująca G. O. jest magistrem inżynierem o specjalności zarządzanie i inżyniera produkcji oraz ekoinżynieria. Odwołująca w latach 2000 - 2004 uczyła się w Liceum (...) przy Zespole Szkół Zawodowych nr (...) w K. o profilu ekonomiczno - administracyjnym. W trakcie nauki w Liceum (...) odwołująca uzyskała ocenę bardzo dobrą z przedmiotu pod nazwą podstawy rachunkowości. Ponadto rodzice odwołującej prowadzili działalność gospodarczą (kwaciarnię) i odwołująca pomagała im, prowadząc dokumentację rachunkową kwaciarni.

W okresie od lipca 2009 r. do lutego 2010 r. odwołująca pracowała dla (...) G. na stanowisku kontroli jakości w magazynie w ramach umowy - zlecenia. W latach 2011 - 2012 odwołująca była zatrudniona przez Politechnikę (...) w ramach projektu rozwojowego o nr (...)pt. „Zintegrowany system wspomagania dostępu do informacji w przestrzeni miejskiej”. W trakcie pracy dla Politechniki (...) odwołująca uzyskiwała wynagrodzenie 1181 zł za pracę w wymiarze Vi etatu. Odwołująca ukończyła następujące szkolenia i praktyki:

- „Audyt wewnętrzny zintegrowanych systemów zarządzania” (2006 r.),
- „Bezpieczne praktyki w 2007 r. - szkolenie ogólne dla studentów rozpoczynających praktyki w 2007 r.”,
- miesięczne praktyki w (...) S.A. w K. (2007 r.), zadania: prowadzenie dziennego przeglądu stanowisk prac, tworzenie dziennego raportu produkcji, segregacja bieżących dokumentów (zamówienia, kart technologicznych, dziennych raportów produkcji, dziennych przeglądów stanowisk),
- kurs dla pracowników administracyjno -biurowych (2012 r.).

W marcu 2013 r. G. O. dowiedziała się, że jest w ciąży. W dniu 31 maja 2013 r. G. O. zawarła umowę o pracę z firmą (...) Biuro (...) w W.. Odwołująca nie poinformowała pracodawcy o tym, że jest w ciąży. Umowa została zawarta na okres próbny od 1 czerwca 2013 r. do 31 sierpnia 2013 r. i na jej podstawie odwołującej powierzono stanowisko księgowej w pełnym wymiarze czasu pracy z wynagrodzeniem 3.500 zł brutto. Odwołująca została zatrudniona w miejsce pracownicy K. Ł., która przebywała na urlopie macierzyńskim. Firma (...) Biuro (...) w W. jest prowadzona od 1 czerwca 1999 r. przez B. S., z zawodu księgową.

W dniu 5 czerwca 2013 r. G. O. uzyskała zaświadczenie lekarskie stwierdzające brak przeciwwskazań medycznych do zajmowania stanowiska księgowej.

Praca odwołującej, pomimo powierzenia jej stanowiska księgowej, polegała w rzeczywistości na przyjmowaniu dokumentów od klientów, wprowadzaniu danych do programów, sporządzaniu i rozliczaniu list płac, dekretacji dokumentów księgowych. Praca była wykonywana pod nadzorem B. S..

W latach 2012- 2013 B. S. zatrudniała 2-4 pracowników i wykazywała podstawę składek na ubezpieczenie społeczne od 1300 zł brutto do 10000 zł brutto. Aktualnie w firmie (...) Biuro (...) w W. wszyscy pracownicy otrzymują wynagrodzenie ponad 4000 zł brutto, a dyrektor biura otrzymuje kwotę 11.000 zł miesięcznie brutto.

G. O. została zgłoszona do ubezpieczeń społecznych i ubezpieczenia zdrowotnego z tytułu powyższej umowy od dnia 1 czerwca 2013 r. Pracodawca wykazał podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne w wysokości 3.500 zł za czerwiec 2013 r.

W dniu 3 lipca 2013 r. lek. T. D., specjalista położnictwa i ginekologii, rozpoznał u odwołującej 23 tydzień ciąży, z przewidywanym terminem porodu w dniu 4 listopada 2013 r. W okresie od 1 lipca do 31 lipca 2013 r. G. O. przebywała na zwolnieniu lekarskim. W trakcie zwolnienia lekarskiego odwołująca od dnia 5 do 10 lipca 2013 r. przebywała w

szpitalu w T. z podejrzeniem cukrzycy ciężowej. W dniu 6 lipca 2013 r., w trakcie pobytu w powyższym szpitalu, rozpoznano u odwołującej zagrożenie przedwczesnym porodem i wdrożono leczenie zachowawcze.

W dniu 25 października 2013 r. odwołująca urodziła córkę i następnie pobierała zasiłek macierzyński.

Zakład pracy wydał odwołującej świadectwo pracy z dnia 25 października 2013 r., stwierdzające, że G. O. była zatrudniona jako księgowa w pełnym wymiarze czasu pracy od 01 czerwca 2013 r. do 25 października 2013 r.,

W oparciu o wyżej ustalony stan faktyczny Sąd Okręgowy uznał odwołanie za nieuzasadnione. Sąd Okręgowy powoływał następnie art. 13 pkt 1 ustawy z dnia 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych, § 12 ust. 1 oraz 11 ust. 1 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 29 maja 1996 r. w sprawie sposobu ustalenia wynagrodzenia w okresie niewykonywania pracy oraz wynagrodzenia stanowiącego podstawę obliczania odszkodowań, odpraw, dodatków wyrównawczych do wynagrodzenia oraz innych należności przewidzianych w Kodeksie pracy (Dz. U. z 1996 r., nr 62, poz. 289).

Sąd Okręgowy wskazał, że zasadne jest stanowisko organu rentowego, iż zawarta przez odwołującą i zainteresowaną umowa o pracę narusza zasady współzycia społecznego, a w konsekwencji kwota podstaw składek na ubezpieczenia społeczne bezpośrednio poprzedzająca okres zasiłku macierzyńskiego była zawyżona. Dlatego pozwany ustalił podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne G. O. z tytułu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę u płatnika składek na kwotę odpowiadającą wysokości minimalnego wynagrodzenia za pracę w okresie spornym.

Biorąc pod uwagę wszystkie zebrane w sprawie dowody, Sąd Okręgowy uznał, że odwołująca co prawda faktycznie wykonywała pracę w ramach stosunku pracowniczego na rzecz zainteresowanej, jednakże, biorąc pod uwagę zakres jej faktycznych obowiązków w okresie spornym, brak doświadczenia i wykształcenia kierunkowego do wykonywania pracy na stanowisku księgowej, poziom płac innych specjalistów zatrudnionych w firmie oraz krótki okres pracy odwołującej do rozpoczęcia zwolnienia lekarskiego (i stąd znikomy wkład do systemu ubezpieczeń społecznych w krótkim okresie poprzedzającym uzyskanie świadczenia), przyznanie odwołującej wynagrodzenia w kwocie 3500 zł brutto doprowadziło do bezpodstawnego zawyżenia podstawy wymiaru składek w okresie bezpośrednio poprzedzającym uzyskanie zasiłku macierzyńskiego. Odwołująca nie posiada wykształcenia kierunkowego księgowej, a w trakcie kariery zawodowej odwołująca nie nabyła doświadczenia zawodowego umożliwiającego pracę na stanowisku księgowej z płacą adekwatną do innych osób zajmujących to stanowisko i posiadających odpowiednie wykształcenie kierunkowe. Powyższe skutkuje naruszeniem zasad współzycia społecznego (art. 58 § 2 k.c.).

W związku z powyższym, zdaniem Sądu Okręgowego, decyzja pozwanego jest prawidłowa, a odwołanie, na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. podlegało oddaleniu.

Apelację od powyższego wyroku wniosła odwołująca G. O., w całości, zarzucając naruszenie:

a) przepisów prawa procesowego, tj. art. 233 § 1 k.p.c. poprzez brak wszechstronnego i zgodnego z zasadami logiki oraz doświadczenia życiowego rozważenia materiału dowodowego zebranego w sprawie, art. 328 § 2 k.p.c. poprzez brak wskazania w uzasadnieniu wyroku podstawy prawnej wydanego rozstrzygnięcia,

b) przepisów prawa materialnego, tj. w szczególności art. 58 § 1 k.c. poprzez błędne zastosowanie w niniejszej sprawie i przyjęcie, że zawarcie umowy pomiędzy odwołującą a zainteresowaną miało na celu obejście prawa, art. 58 § 2 k.c. poprzez nieuzasadnione zastosowanie i uznanie, że ustalone w umowie o pracę zawartej pomiędzy odwołującą a zainteresowaną wynagrodzenie w wysokości 3.500,00 zł brutto było nieważne jako niezgodne z zasadami współzycia społecznego; a także naruszenie art. 11¹ k.p., art. 11² k.p., art. 11³ k.p., art. 36 ust 2. ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa, § 11 ust. 1 i § 12 ust. 1 Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z 29 maja 1996 r. w sprawie sposobu ustalania wynagrodzenia w okresie niewykonywania pracy oraz wynagrodzenia stanowiącego podstawę obliczania odszkodowań, odpraw,

dotatków wyrównawczych do wynagrodzenia oraz innych należności przewidzianych w Kodeksie pracy (Dz.U. 1996 nr 62 poz. 289 z późn. zm.), poprzez ich nieprawidłowe zastosowanie w niniejszej sprawie albo brak zastosowania.

Ponadto apelująca wskazywała, że wyrok jest sprzeczny z podstawowymi zasadami ustrojowymi Rzeczypospolitej Polskiej naruszając przepisy Konstytucji RP.

Z uwagi na przedstawione zarzuty apelująca wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez ustalenie, że G. O. od dnia 1 czerwca 2013 r. podlegała obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym z tytułu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę u płatnika (...) BIURO (...) z podstawą wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne w wysokości 3.500,00 zł oraz rozstrzygnięcie o kosztach postępowania przed Sądem I instancji poprzez zasądzenie od organu rentowego na rzecz odwołującej kosztów niniejszego postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego obliczonych według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja zasadna i skutkuje zmianą zaskarżonego wyroku zgodnie z art. 386 § 1 k.p.c.

Trafny jest zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. poprzez brak wszechstronnego rozważania materiału dowodowego, co skutkowało nieprawidłowym ustaleniem, że wynagrodzenie odwołującej wynikające z umowy o pracę w kwocie 3.500 zł brutto zostało rażąco zawyżone, bowiem odwołująca nie miała wykształcenia i doświadczenia zawodowego pozwalającego na wykonywanie pracy księgowej, a w konsekwencji naruszenie przepisów prawa materialnego art. 58 § 1 i 2 k.c. poprzez przyjęcie, że zawarcie umowy o pracę z odwołującą miało na celu obejście prawa, a umowa w zakresie wynagrodzenia 3.500 zł brutto jest nieważna jako niezgodna z zasadami współzycia społecznego.

W pierwszej kolejności Sąd Apelacyjny wskazuje, iż ocena wysokości wynagrodzenia uzgodnionego przez strony stosunku pracy na gruncie prawa ubezpieczeń społecznych ma istotne znaczenie z uwagi na okoliczność, że ustalenie podstawy wymiaru składki z tytułu zatrudnienia w ramach stosunku pracy – zgodnie z art. 6 ust. 1, art. 18 ust. 1 w związku z art. 20 ust. 1 i art. 4 pkt 9, z zastrzeżeniem art. 18 ust. 2, art. 86 ust. 2 ustawy z dnia 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych - następuje w oparciu o przychód, o którym mowa w ustawie o podatku dochodowym od osób fizycznych, a więc wszelkiego rodzaju wypłaty pieniężne, a w szczególności wynagrodzenie zasadnicze, wynagrodzenie za godziny nadliczbowe, różnego rodzaju dodatki, nagrody, ekwiwalenty itp. Umowa o pracę wywołuje zatem nie tylko skutki bezpośrednie, dotyczące wprost wzajemnych relacji między pracownikiem i pracodawcą, lecz także dalsze, pośrednie, w tym w dziedzinie ubezpieczeń społecznych, kształtując stosunek ubezpieczenia społecznego, w tym wysokość składki, co w konsekwencji prowadzi do uzyskania odpowiednich świadczeń.

Oznacza to, że ocena postanowień umownych może i powinna być dokonywana także z punktu widzenia prawa ubezpieczeń społecznych, a więc nie tylko z punktu widzenia interesu pracownika (ubezpieczonego), ale także interesu publicznego. Tym samym Zakład Ubezpieczeń Społecznych może zakwestionować wysokość wynagrodzenia stanowiącego podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie chorobowe, jeżeli okoliczności sprawy wskazują, że zostało ono wypłacone na podstawie umowy sprzecznej z prawem, zasadami współzycia społecznego lub zmierzającej do obejścia prawa (art. 58 k.c.).

Jednoznacznie zatem należy stwierdzić, że co prawda z punktu widzenia art. 18 § 1 k.p. i 22 § 1 k.p. nie ma przeszkód do umówienia się przez strony na wynagrodzenie wyższe od najniższego wynagrodzenia za pracę, jednakże ustalenie w umowie o pracę rażąco wysokiego wynagrodzenia za pracę może być w konkretnych okolicznościach, uznane za nieważne jako dokonane z naruszeniem zasad współzycia społecznego, polegającym na świadomym osiągnięciu nieuzasadnionych korzyści z systemu ubezpieczeń społecznych kosztem innych uczestników tego systemu - art. 58 § 3 k.c. w związku z art. 300 k.p. (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 sierpnia 2005 r. sygn. akt III UK 89/05, OSNP 2006/11-12/192, LEX nr 182780, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 sierpnia 2005 r., II UK 16/05, opubl. OSNP 2006/11-12/191, LEX nr 182776, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 maja 2009 r., III UK 7/09, LEX nr 509047).

Należy zwrócić uwagę, iż sprzeczny z zasadami współżycia społecznego może być niegodziwy cel umowy o pracę, polegający na ustaleniu nadmiernej wysokości wynagrodzenia (rażąco wygórowanego), aby otrzymywać zawyżone świadczenia z ubezpieczeń społecznych kosztem innych ubezpieczonych. Zgodnie bowiem z art. 58 § 2 k.c. nieważna jest czynność prawna sprzeczna z zasadami współżycia społecznego, wyrażająca się m.in. poprzez ustanowienie rażąco wygórowanego, a zatem niegodziwego wynagrodzenia. Jednym z najistotniejszych kryterium godziwości (sprawiedliwości) wynagrodzenia za pracę, jest ekwiwalentność wynagrodzenia wobec pracy danego rodzaju, przy uwzględnieniu kwalifikacji wymaganych do jej wykonywania, jak też ilości i jakości świadczonej pracy (art. 78 k.p.).

Przenosząc powyższe rozważania na grunt niniejszej sprawy, Sąd Apelacyjny uznał, że błędne jest stanowisko Sądu I instancji, iż wynagrodzenie odwołującej wskazane w umowie o pracę w kwocie 3.500 zł było wygórowane, a tym samym nie było adekwatne do jej wykształcenia i doświadczenia zawodowego. W konsekwencji - zdaniem Sądu Apelacyjnego nie ma podstaw do przyjęcia, że ustalenie wynagrodzenia odwołującej w umowie o pracę w wysokości 3.500 zł jest sprzeczne z zasadami współżycia społecznego jako niegodziwe, a tym samym umowa o pracę w tej części jest nieważna (art. 58 § 2 k.c.).

Należy zwrócić uwagę, iż bezsporne jest to, że G. O. wykonywała pracę w ramach umowy o pracę na rzecz zainteresowanej. Sąd Okręgowy ustalił bowiem, że odwołująca wykonywała pracę w ramach stosunku pracowniczego na rzecz zainteresowanej.

Jak wynika z ustalonego w sprawie, bezspornego stanu faktycznego - praca odwołującej polegała zresztą na wykonywaniu w istocie obowiązków księgowych, w tym sporządzaniu i rozliczaniu płac, dekretacji dokumentów księgowych, przyjmowaniu dokumentów od klientów, wprowadzaniu danych do programów. Wskazać należy, że odwołująca nie była zatrudniona w administracji publicznej, a u przedsiębiorcy prywatnego, a jej zakres obowiązków był odpowiedni do zajmowanego stanowiska księgowej, tym bardziej, że była zatrudniona w trakcie tzw. okresu próbnego.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego błędny był wniosek Sądu I instancji, że odwołująca nie miała wykształcenia, ani doświadczenia odpowiedniego do stanowiska księgowej. Trafny jest w tym zakresie zarzut apelującej, że odwołująca w istocie miała wykształcenie zawodowe pozwalające jej na wykonywanie obowiązków księgowych – jest bowiem absolwentką Liceum (...) o profilu ekonomiczno – administracyjnym, a także ukończyła studia na kierunku zarządzania i inżynieria produkcji, gdzie w toku programowym realizowała szereg przedmiotów ekonomicznych i rachunkowych, jak również ukończyła szkolenia i praktyki w tym zakresie, co także stanowiło element ustaleń faktycznych Sądu Okręgowego. Odwołująca zdobyła również pewne doświadczenie zawodowe przydatne na zajmowanym przez nią stanowisku, w tym była zatrudniona na podstawie umowy o pracę w Politechnice (...) na stanowisku starszego referenta ds. projektów badawczych w okresie od 1 lutego 2011r. do 31 grudnia 2012r., a do jej obowiązków należało wówczas m.in. przygotowywanie rozliczeń finansowych. Odwołująca pomagała także rodzicom w wykonywanej przez nich działalności gospodarczej prowadząc księgę przychodów i rozchodów. Okoliczności te również wynikały z ustalanego przez Sąd Okręgowy, bezspornego stanu faktycznego, jakkolwiek Sąd I instancji poczynił na ich podstawie nieprawidłowe wnioski. W konsekwencji uzasadnione jest stanowisko apelującej, że odwołująca posiadała zarówno wykształcenie jak i pewne doświadczenie zawodowe (choć niewielkie) przydatne na zajmowanym stanowisku.

Dodać również należy, że wynagrodzenie odwołującej w dacie obowiązywania umowy nie odbiegało od wynagrodzenia innych pracowników zatrudnionych w biurze rachunkowym (powyżej 4.000 zł brutto), a nawet było nieco niższe – mając na uwadze, że odwołująca była zatrudniona na podstawie umowy na okres próbny, co zostało potwierdzone także w zeznaniach B. S.. Nie znajduje zatem uzasadnienia stanowisko Sądu Okręgowego wskazujące, że istniała dysproporcja między wysokością wynagrodzenia przyznanego odwołującej a wysokością wynagrodzeń innych specjalistów, a wynagrodzenie odwołującej było wygórowane. Podkreślić również należy, że B. S. – prowadząca przedmiotowe biuro rachunkowe oceniła zarówno wykształcenie jak i doświadczenie odwołującej jako właściwe

do zajmowanego stanowiska, jak również wskazywała, że zamierzała w dalszym ciągu zatrudniać odwołującą po zakończeniu okresu próbnego, co wiązałoby się nawet ze zwiększeniem wynagrodzenia do kwoty 4.800 zł brutto (k.61).

W konsekwencji nie ma podstaw do przyjęcia, że wynagrodzenie ubezpieczonej było rażąco zawyżone i jako niegodziwe ustalone w wysokości naruszającej zasady współżycia społecznego (art. 58 § 2 k.c. w zw. z art. 300 k.p.), a tym samym nie było podstaw do obniżenia odwołującej podstawy wymiaru składek do wysokości minimalnego wynagrodzenia.

Z tych względów Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok oraz poprzedzającą go decyzję w ten sposób, że stwierdził, iż podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne G. O. z tytułu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę u płatnika (...) BIURO (...) wynosi 3.500 zł miesięcznie poczynając od 1 czerwca 2013r.

O kosztach Sąd Apelacyjny orzekł zgodnie z ogólną zasadą odpowiedzialności za wynik procesu na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.k. w zw. z art. 99 k.p.c. i art. 108 § 1 k.p.c. oraz § 11 ust. 2 i § 12 ust. 1 pkt 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu. Zasądzona kwota stanowi sumę kosztów zastępstwa procesowego w I i II instancji oraz opłaty od apelacji poniesionych przez odwołującą.

SSA Marek Borkiewicz	SSA Marta Sawińska	SSA Iwona Niewiadowska-Patzer
----------------------	--------------------	-------------------------------